

Aan:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Via: www.internetconsultatie.nl

Uw ref. :
Onze ref. : SPF20210906
Datum : 6 september 2021
Betreft : Reactie Privacy First op concept Derdenbesluit BRP

Geachte heer/mevrouw,

Met verstedheid heeft Stichting Privacy First kennisgenomen van het conceptvoorstel Derdenbesluit BRP. De voorgestelde AMvB is in onze optiek in strijd met het nationale (grondwettelijke) en Europese privacyrecht. Privacy First verzoekt u daarom dringend om dit voorstel Derdenbesluit BRP in te trekken.

De huidige Basisregistratie Personen is bedoeld om gegevens van onder andere Nederlandse burgers aan overheidsorganen te verstrekken. Middels het voorstel Derdenbesluit BRP zullen deze gegevens echter ook aan private partijen verstrekt kunnen worden. Een nieuwe AMvB maakt mogelijk dat deze informatie systematisch aan niet-overheidsinstanties verstrekt wordt wanneer er sprake is van een “gewichtig algemeen belang”. Dit criterium is echter vaag en biedt onvoldoende rechtszekerheid. Het is immers niet duidelijk of bekend welke organisaties in de toekomst onder dit criterium kunnen vallen. Daarnaast maakt een deel van de partijen die onder de AMvB vallen gebruik van signalering. Dit brengt de burger in een zeer ongunstige en kwetsbare positie, omdat bij een vermoeden van wederrechtelijke activiteiten het tegendeel door de burger aangetoond zal moeten worden. Tot slot is de noodzakelijkheid en effectiviteit van dit systeem niet aangetoond, terwijl de overheid duidelijk in een machtspositie staat ten opzichte van de burger.

Bovengenoemde punten worden hieronder in hoofdlijnen toegelicht.

Het criterium “gewichtig maatschappelijk belang”

Een aantal niet-overheidsinstanties met een “gewichtig maatschappelijk belang” heeft reeds toegang tot BRP-gegevens op basis van dit criterium. Deze instanties staan opgesomd in het Besluit Basis Registratie Personen onder bijlage 4. Ingevolge de AMvB worden nieuwe partijen, met ieder uiteenlopende doeleinden, onder dit criterium geschaard. Deze nieuwe instanties hebben daarmee toegang tot gegevens van alle Nederlandse burgers, waaronder ook bijzondere categorieën

persoonsgegevens. Het gaat om de volgende instanties en doeleinden:

1. Klinische genetische centra die familieleden van patiënten willen informeren indien erfelijke aandoeningen zijn vastgesteld;
2. Het IKZ wil de gegevens verwerken ter bestrijding van zorgfraude;
3. Banken en notarissen beogen witwassen en het financieren van terrorisme op te sporen;
4. Levensverzekeraars en natura-uitvaartverzekeraars willen toegang om verzekerden te kunnen registreren en begunstigden van een verzekering te kunnen opsporen.

Het criterium van een ‘gewichtig algemeen belang’ is onvoldoende specifiek. Dit criterium wordt al in het huidige Besluit Basisregistratie Personen gehanteerd, op basis waarvan nu nieuwe partijen toegang krijgen tot BRP-gegevens. Dit criterium biedt onvoldoende zekerheid of het huidige voorstel een uitputtende lijst betreft of dat in de toekomst meer derde partijen en extra werkzaamheden toegevoegd worden aan de lijst. In een informatiemaatschappij waarin persoonsgegevens steeds waardevoller worden, is het van uiterst belang dat toegang daartoe beperkt wordt tot het strikt noodzakelijke. Het is gebleken dat bovenstaand criterium dit belang niet waarborgt.

Gebrek aan noodzakelijkheid en proportionaliteit

De systematische verstrekking van BRP-gegevens met als uitgangspunt een doelmatige informatievoorziening vereist een integrale en voortdurende toetsing aan nationale en Europese privacybeginselen. Die afweging is in dit besluit niet juist en niet zorgvuldig gemaakt.

Het recht op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer zoals opgenomen in artikel 10, eerste lid, van de Grondwet en artikel 8 EVRM kan onder bepaalde omstandigheden beperkt worden. In de toelichting bij het conceptvoorstel wordt verwezen naar een reeks belangen opgesomd in artikel 8 EVRM: de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Vervolgens wordt verwezen naar een ‘dringende maatschappelijke behoefte’, zoals nader ingevuld in de jurisprudentie van het EHRM. Of sprake is van een dringende maatschappelijke behoefte wordt bepaald aan de hand van de noodzakelijkheid, de geschiktheid van de maatregel om het beoogde doel te bereiken en het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste.¹

In de toelichting bij het conceptvoorstel is onvoldoende onderbouwd waarom het noodzakelijk is dat deze organisaties systematisch toegang moeten krijgen tot deze gegevens. Zo doet het IKZ op basis van BRP-gegevens geen zelfstandig onderzoek, daarentegen beoogt het IKZ informatie over zorgfraude te verzamelen en te verrijken. De deelnemende partijen hebben veelal al toegang tot BRP-gegevens. Dit strookt niet met het fundamentele vereiste van noodzakelijkheid en doelbinding.

¹ Zie Wijziging Besluit BRP t.b.v. aanwijzing werkzaamheden met gewichtig maatschappelijk belang (Derdenbesluit) – versie internetconsultatie, p. 9-12.

Ook is niet gebleken of minder ingrijpende maatregelen ingezet kunnen worden. Indien eenmaal toegang verleend wordt tot BRP-gegevens, kunnen de gegevens van alle Nederlanders opgezocht en ingezet worden. Daarnaast bevatten BRP-gegevens informatie over familieleden.² De noodzaak om dergelijke persoonsgegevens van een onbeperkt aantal familieleden te verwerken bij de bestrijding van zorgfraude en witwassen is zeer discutabel. Tevens is dit in strijd met het fundamentele vereiste van minimale gegevensverstrekking.³

Daarnaast wordt bij de bestrijding van zorgfraude en witwassen gebruik gemaakt van profilering. Het Informatieknooppunt Zorgfraude werkt met een signaleringssysteem waar men bij een vermoeden van wederrechtelijk gedrag een signaal kan afgeven zonder dat daar definitief bewijs voor nodig is. De burger moet zelf het verweer aantonen en komt daarmee in een zeer ongunstige en kwetsbare positie te staan. Het gebruik van grootschalige profilering heeft ingrijpende risico's voor Nederlandse burgers, terwijl niet blijkt dat het voorstel waarborgen bevat om de rechten en vrijheden van de Nederlandse burgers hiertegen te beschermen. Er kan daarom niet anders worden geconcludeerd dan dat de AMvB op onrechtmatige wijze inbreuk maakt op het recht op privacy van deze burgers. Terecht stelt SP-Kamerlid Renske Leijten in dit kader vraagtekens bij de noodzakelijkheid en effectiviteit van het voorstel: *'Leidt dit nou echt tot betere fraude-opsporing? Ik heb in het verleden het bewijs nog niet gezien. Deze maatregel kwam tot stand buiten het zicht van de Kamer, maar ik zou graag nu alsnog van de minister willen horen waarom zij denkt dat dit besluit noodzakelijk is.'*⁴

Overige aspecten

Onderhavig voorstel veroorzaakt indringende risico's voor eenieders recht op privacy en strookt niet met de fundamentele waarden van onze democratische rechtsstaat. De mogelijkheid tot inzet van profilering in combinatie met onvoldoende waarborgen voor de rechten en vrijheden van Nederlandse burgers vormt een basis voor een maatschappij waarin massasurveillance ongericht en onrechtmatig ingezet wordt. Middels bovengenoemde maatregelen wordt de burger in een kwetsbare en zeer ongunstige positie gezet. Dit tast niet alleen het vertrouwen in de overheid aan, maar heeft ernstig nadelige gevolgen voor andere fundamentele burgerrechten, met name voor de onschuldpresumptie, het verbod op discriminatie en het verbod op automatische besluitvorming.

² Wet basisregistratie personen artikel 27, eerste lid, onderdeel a onder 1, 7 en 10.

³ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrij verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 96/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming), Artikel 5, eerste lid, sub c.

⁴ BNR Nieuwsradio 1 september 2021, *Nieuwe maatregel persoonsgegevens 'doet denken aan toeslagenaffaire'*, <https://www.bnr.nl/nieuws/binnenland/10452484/nieuwe-maatregel-persoonsgegevens-doet-denken-aan-toeslagenaffaire>.

Hierbij verzoekt Privacy First u dan ook nogmaals om dit voorstel in te trekken.

Voor nadere informatie of vragen met betrekking tot bovenstaande is Privacy First te allen tijde bereikbaar op telefoonnummer 020-8100279 of per email: info@privacyfirst.nl.

Hoogachtend,

namens Stichting Privacy First

Sophie Davidse